

Tertullianus (Quintus Septimius Florens, c. 160 - 220) is de vader van de Latijnse kerktal. Later ook verdediger van het [Christendom](#) tegen wijsbegeerte en materialisme. Hij behoort tot de voornaamste geloofsverdedigers ([apologeten](#)) in de eerste eeuwen.

Leven

Tertullianus werd geboren rond het jaar 160 n.C. in een heidens Romeins gezin, in de Noord-Afrikaanse stad Carthago (het huidige Tunis), een stad die in 146 door de Romeinse veldheer Scipio met de grond gelijk gemaakt was.

Tertullianus studeerde in retoriek, grammatica en wetskennis. Waarschijnlijk woonde hij enige tijd in Rome waar hij als rechter en advocaat optrad. Tegen het jaar 197 bekeerde hij zich tot het christendom en wierp zich vanaf die tijd op als verdediger van het christelijk geloof.

In het begin was hij trouw lid van de Katholieke kerk, maar al spoedig werd hij teleurgesteld in de kerk en kwam sterk onder invloed van de stroming van het Montanisme. Deze stroming begon in de jaren 170. Hoofdkenmerken: herstel van de profetie, verwachting van een spoedige wederkomst van Christus met als gevolg, een striktere levenswandel, lange vastenperioden, geen vlucht voor vervolgingen meer en ook het huwelijk werd niet meer noodzakelijk geacht. Aanvankelijk wist de kerk niet goed wat ze met deze stroming aan moest. Tertullianus drong bij de Katholieke kerk sterk aan op tolerantie. Maar tenslotte verwierp de kerk het Montanisme als ketterij.

Er zijn geen bewijzen dat Tertullianus ooit de Katholieke kerk heeft verlaten of zich aansloot bij een groep van het Montanisme. Wel leverde hij veel kritiek op de kerk en verdedigde het Montanisme, vooral in zijn latere werken kwam dit tot uiting..

Tertullianus was de eerste belangrijke christen auteur die in het Latijn schreef. Daarom wordt hij ook wel de vader van de Latijnse theologie genoemd. Samen met Origines is hij één van de voornaamste christelijke schrijvers van de 2e en 3e eeuw. Zijn schrijfstijl was voor christenen en heidenen imposant en boeiend. Hij schreef typisch als een advocaat, altijd zijn eigen standpunt verdedigend en sterk aanvallend ten opzichte van zijn tegenstanders.

Bekend is zijn gezegde geworden: "Semen est sanguis Christianorum", "Een zaad is het bloed der Christenen"^[1]. Meestal zegt men: "Het bloed der martelaren is het zaad der kerk." Dit gezegde wijkt iets af van het oorspronkelijke, maar de strekking is gelijk.

Tertullianus overleed kort na het jaar 220 als een oude man.

Werken

Hij schreef meer dan 30 werken, die onderverdeeld kunnen worden in: apologetische werken, dogmatische (leerstellige) werken en praktisch-ethische werken.

In zijn **apologetische werken** nam hij het met grote vaardigheid op tegen het onrecht van de doodstraf voor mensen, hen opgelegd enkel en alleen omdat ze christenen waren.

Daarnaast schreef hij vele **dogmatische werken**. Hij was net als Ireneüs een fel bestrijder van het Gnosticisme. Ook bestreed hij de Griekse filosofie als zijnde ketterij. Geloof en filosofie waren volgens hem

niet met elkaar te verenigen. Daarnaast bestreed hij het Monarchianisme, een stroming die de alleen heerschappij van God leerde en de drie-eenheid verwierp. De term Drie-eenheid (Trinitas) werd door Tertullianus het eerst gebruikt. Hij leerde dat God drie personen was en één van wezen.

Tenslotte schreef hij ook veel **praktisch/ethische werken** vooral in het kader van kerkelijke discipline, aanvankelijk geheel in de lijn van de Katholieke kerk maar later meer en meer beïnvloed door het Montanisme. Hij was typisch een morele hardliner. Niet het profetische in het Montanisme of de sterke wederkomstverwachting trok hem zo sterk aan, maar wel de strenge morele levensstijl. In zijn latere werken werd de genade vrijwel belangrijker dan vergeving en genade.

Zijn werken bevatten een schat aan diep doordachte christelijke dogmatiek en ethiek, die sterke invloed hebben uitgeoefend op het latere theologische denken van de christelijke kerk.

Bronnen

Onder andere:

- Tony Lane, *Christian Thought*.
- John Kooy, *Encyclopedie voor iedereen* (Utrecht: W. de Haan, Deventer: Kluwer, 2e druk 1934) s.v. *Apologie*. Hieruit is op 11 jan. 2012 enige tekst genomen en verwerkt.

Voetnoot

[1.?](#) Tertullianus, *Apologeticum; verdediging der christenen*. Vertaald en toegelicht door P.C. IJsserling (Amsterdam: Uitgeversmaatschappij Holland, 1947), p. 135.